

zrostannya (materialy` kolekty`vnogo obgovorenniya) // Ekonomika Ukrainy`. – 2014. – #7. – S. 4-19.

8. Tugan-Baranovs`ky`j M.I. Promy`slovi kry`zy`. Nary`s iz social`noyi istoriyi Angliyi / M.I. Tugan-Baranovs`ky`j – K: Naukova dumka, 2004 – 368 s.

9. Tugan-Baranovsky`j M.Y`. Kapu`taly`zm y` gymok / M.Y`. Tugan-Baranovsky`j. Y`zbrannoe – M.: Delo, 1992 – 435 s.

10. Kejns Dzh.M. Obshhaya teory`ya zanyatosty`, procenta y` deneg / Dzh.M.Kejns. Y`zbrannoe. – M.: ЭКСМО, 2008 – 960 s. – s. 131- 543.

11. Xansen Э. Экономы`chesky`e cy`клы y` nasy`onal`nyj dohod / Э. Xansen. – Klassy`ky` kejnsy`anstva – Т. 2. – М.: Экономы`ка, 1997 – 431 s.

12. Xansen Э. Denezhnaya teory`ya y` fy`nansovaya poly`ty`ka/ Э.Xansen – М.: Delo, 2006. – 310 s.

13.Xarrod R. K teory`y` ekonomy`cheskoj dy`namy`ky` – R.Xarrod. Klassy`ky` kejnsy`anstva. – Т.1. – М.: Экономы`ка, 1997 – 417 s.

14. Shmorgun K.R. Ye v Ukraini investy`cijna polity`ka? /G.L. Shmorgun // Ekonomika Ukrainy`. – 2014. – #3. – S. 42-49.

15.Petrenko V.P. Transformaciya zaoshhadzhen` naselelnyya v investy`ciyi: dosvid ta problemy` v Ukraini /V. P. Petrenko // Ekonomika Ukrainy`. – 2014. – #3. – S. 50-61.

16. Promy`slovis`t i promy`slova polity`ka Ukrainy`. 2013: aktual`ni trendy`, vy`kly`ky`, mozhly`vosti: naukovo-anality`chna dopovid` / O.I. Amosha, V.P. Vy`shnevs`ky`j, L.O. Zbarazs`ka ta in.; za zag. red. V. P. Vy`shnevs`kogo. – Donecz`k: In-t ekonomiky` promy`slovesti NAN Ukrainy`, 2014 – 200 s.

Рецензент: Ковальов А.І., д.е.н., професор, проректор з наукової роботи Одеського національного економічного університету
8.06.2015

УДК 640.432:003.13

Кравченко Оксана

**МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКУ
МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕСТОРАННОГО
ГОСПОДАРСТВА**

В статті визначено критерії оцінки економічної ефективності ресторанного господарства на макроекономічному рівні з урахуванням

соціальних та економічних цілей національної економіки. Удосконалено методичні аспекти розрахунку макроекономічної ефективності ресторанного господарства. Запропоновано систему макроекономічних показників ресурсної і цільової ефективності ресторанного господарства, яка включає середню ресурсну ефективність закладів, середню ресурсну ефективність посадкового місця в закладах, середню ресурсну ефективність одного зайнятого, середню ресурсну ефективність одного найнятого, цільову ефективність ресторанного господарства, цільову ефективність забезпечення зайнятості населення, цільову ефективність забезпечення населення робочими місцями. Надано рекомендації щодо вдосконалення подання статистичної інформації з метою підвищення інформативності статистичних даних для розрахунку макроекономічної ефективності ресторанного господарства в Україні. Здійснено оцінку макроекономічної ефективності ресторанного господарства України.

Ключові слова: ресторанне господарство, макроекономічна ефективність, економічна ефективність, соціальна ефективність, ресурсна ефективність, цільова ефективність.

Кравченко Оксана

МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАСЧЕТА МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕСТОРАННОГО ХОЗЯЙСТВА

В статье определены критерии оценки экономической эффективности ресторанного хозяйства на макроэкономическом уровне с учетом социальных и экономических целей национальной экономики. Усовершенствованы методические аспекты расчета макроэкономической эффективности ресторанного хозяйства. Предложено систему макроэкономических показателей ресурсной и целевой эффективности ресторанного хозяйства, которая включает среднюю ресурсную эффективность учреждений, среднюю ресурсную эффективность посадочного места в учреждениях, среднюю ресурсную эффективность одного занятого, целевую эффективность ресторанного хозяйства, целевую эффективность обеспечения занятости населения, целевую эффективность обеспечения населения рабочими местами. Предоставлены рекомендации по усовершенствованию подачи статистической информации с целью

повышения информативности статистических данных для расчета макроэкономической эффективности ресторанного хозяйства Украины. Осуществлена оценка макроэкономической эффективности ресторанного хозяйства Украины.

Ключевые слова: ресторанное хозяйство, макроэкономическая эффективность, социальная эффективность, ресурсная эффективность, экономическая эффективность, целевая эффективность.

Kravchenko Oksana

METHODICAL ASPECTS OF RESTAURANT INDUSTRY MACROECONOMIC EFFICIENCY CALCULATION

The evaluation criteria of the restaurant industry economic efficiency at the macroeconomic level were determined in the article, taking into account social and economic objectives of the national economy. Methodical aspects of macroeconomic restaurants efficiency calculation were improved. The system of macroeconomic indicators of the restaurant industry resource and target efficiency was proposed, which includes the average efficiency of resource institutions, the average resource efficiency seats in institutions, the average resource efficiency per employee, the target efficiency of the restaurant industry, the target efficiency of providing employment, the target efficiency of the jobs population provide. Recommendations for improving the presentation of statistical information with the aim to do statistic data more informative for calculating the Ukrainian macroeconomic restaurant industry efficiency were submitted. The estimation of the Ukrainian macroeconomic restaurant industry effectiveness was done.

Keywords: restaurant industry, the macroeconomic efficiency, economic efficiency, social efficiency, resource efficiency, target efficiency.

Постановка проблеми. Ресторанне господарство, далі РГ, є складовою соціально-економічної системи, та частиною соціально-споживчої інфраструктури сфери послуг. Наряду з іншими сферами економічної діяльності, РГ бере участь в процесі створення національного доходу країни, підвищення добробуту громадян, забезпечення їх потреб у харчуванні та відпочинку, тобто виконує соціально-економічну функцію. Соціальна функція РГ полягає у

спроможності забезпечення закладами якісного харчування, відпочинку, відновлення сил для продуктивної праці населення, наданні місць для праці та можливості здійснювати підприємницьку діяльність. Економічна функція РГ виконується через формування частини ВВП держави, наповнення бюджету за рахунок податкових надходжень. Держава створює умови для функціонування ресторанного господарства, тому постає питання методичного забезпечення оцінки ефективності даного виду діяльності на макrorівні з точки зору виконання соціальної та економічної функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Діяльність ресторанного господарства в Україні є предметом досліджень багатьох науковців: О.М. Ананьєв [1], Г.Т. П'ятницька [2], Т.В. Шталь [3], О.В. Яшина [4], Ю. Петрук [5]. В роботах аналізується динаміка кількості та структури підприємств і закладів ресторанного господарства, посадкових місць в них, зміни обсягів товарообороту ресторанного господарства, проте залишаються недостатньо висвітленими питання оцінки ефективності ресторанного господарства, як виду економічної діяльності на різних рівнях соціально-економічної системи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Під впливом різних факторів (передусім економічного, та соціально-демографічного характеру) кількість підприємств та закладів РГ в Україні та посадкових місць у них постійно зменшується [2, с. 30]. На нашу думку, такі невтішні тенденції є результатом не тільки недосконалої системи управління всередині підприємств РГ, але навіть більше є наслідком процесів, що відбуваються у зовнішньому середовищі, та формують умови для ведення бізнесу.

В своїх попередніх дослідженнях, ми вивчали п'ять ієрархічних рівнів, що формують ефективність соціально-економічної системи РГ. До них увійшли мего-, макро-, мезо-, мікро-, та нано- рівні [6, с. 37]. На сьогодні існують різні підходи, щодо оцінки ефективності діяльності ресторанного господарства в цілому, так і підприємств РГ зокрема. Підлягає оцінці як ефективність існуючих підприємств, так і економічна привабливість та ефективність бізнес-проектів створення або реструктуризації підприємств РГ. В кожному окремому випадку методика визначення ефективності залежить, насамперед, від стратегічних цілей. Проте питання оцінки ефективності РГ на макrorівні або рівні національної економіки

залишаються недопрацьованими, та потребують більш детального вивчення.

Постановка завдання. Метою статті є формування методичних аспектів оцінки ефективності ресторанного господарства, як виду економічної діяльності на національному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одна з найважливіших закономірностей розвитку світової економіки полягає в постійному зростанні ролі послуг, що знаходить відображення насамперед у збільшенні частки трудових ресурсів, які використовуються в цій сфері економіки [7, с. 19]. Поряд з цим, аналізуючи роль і місце ресторанного бізнесу в національній економіці, необхідно визначити, що рівень його розвитку, з одного боку, виступає одним з індикаторів, що визначають якість життя населення в країні; з іншого боку, – підприємницька діяльність у сфері ресторанного бізнесу забезпечує виконання цілей і завдань зростання економіки [5, с. 41]. Розвиток РГ в першу чергу має соціальне призначення задоволення потреб клієнтів у харчуванні. Платна основа послуг створює економічні результати, що вимагає від цих підприємств дотримання вимог ведення підприємницької діяльності в частині забезпечення відносин із державними органами [2, с. 42]. Як суб'єкти економічної діяльності, заклади ресторанного господарства сприяють збереженню здоров'я людей, зростанню продуктивності праці, підвищенню якості навчання шляхом економічного використання харчових ресурсів, зменшенням часу на приготування їжі в домашніх умовах.

Розглянемо розвиток РГ з точки зору національних інтересів країни. На нашу думку, підтримка РГ на національному рівні, дійсно, може забезпечити ріст обсягів доданої вартості через збільшення кількості підприємств РГ, та обсягів обігу вже існуючих. Для такого зростання потрібна взаємодія двох факторів: достатність вільних коштів населення, та відповідність цін на продукцію підприємств РГ купівельній спроможності потенційних споживачів. Отже, чим більше добробут населення, тим частіше люди користуються послугами підприємств ресторанного господарства, і тим вище рівень сподівань щодо рівня закладу, обслуговування, та переліку надаваних послуг. Розвиток ресторанного господарства в туристичних регіонах здатен залучити додаткові обсяги надходжень іноземної валюти шляхом

залучення іноземних туристів до користування послугами РГ, заохочення нових туристів, в тому числі у гастрономічні тури, та збільшення інтересу до вітчизняної кухні. Разом з тим, популяризація місцевих традицій, та розвиток національної кухні, з використанням вітчизняної сировини для виготовлення страв, зменшує питому вагу імпортних складових, та економить відтік валюти за кордон.

На національному рівні найпоширенішими економічними цілями є:

- створення у країні (або заданому регіоні) доданої вартості;
- надходження або економія іноземної валюти;
- розвиток інфраструктури ринку;
- створення нових робочих місць;
- залучення й використання місцевих ресурсів;
- підготовка кваліфікованих кадрів [1, с. 345].

На нашу думку, сприяння розвитку РГ відповідає реалізації усіх перелічених економічних цілей національного рівня. Так, збільшення попиту на продукцію РГ сприяє створенню у країні додаткових об'ємів доданої вартості. При залученні іноземних туристів до споживання продукції РГ, та за умов переходу на використання продукції переважно вітчизняного походження для приготування страв та напоїв створюються умови для надходження та економії валюти. РГ також бере участь у формуванні інфраструктури ринку, як через розширення мережі закладів, так і через стимулювання суміжних видів діяльності. Зокрема, РГ може стати інструментом реклами та просування продукції АПК вітчизняного виробництва як на внутрішніх, так і на закордонних ринках, сприяючи зменшенню імпорту, та збільшенню експорту продукції АПК. На сьогодні РГ надає робочі місця, як для низько кваліфікованих кадрів, що тільки починають свою кар'єру (студенти, що працюють офіціантами), так і для висококваліфікованих кадрів (кухарі, сомельє, та ін.), що вирішили пов'язати своє життя з ресторанною справою. Розвиток РГ сприяє створенню нових робочих місць як в сфері РГ, так і в суміжних, обслуговуючих сферах. Зростання товарообороту ресторанного господарства сприяє розвитку АП через зростання потреби в сировині для виготовлення страв. За умов високої якості обслуговування, коли в клієнтів виникає бажання зайти у заклад не тільки «по дорозі», але також «заїхати навмисно», збільшуються

пасажиропотоки, що сприяє розвитку транспортної системи. Водночас, формування стійких харчових традицій, заснованих на власній аутентичній кухні, спроможне заохотити нові потоки закордонних туристів як це сьогодні відбувається в Італії, Франції або Греції, куди люди їдуть не тільки ознайомитись з багатим історичним і природним спадком, але і задля того, щоб насолодитися місцевою кухнею, та скуштувати усе різноманіття місцевих продуктів, або навіть увезти з собою «істівний» сувенір. Отже, ми бачимо, що РГ здатне відігравати досить велику роль у розвитку національної економіки, та в тісному взаємозв'язку з іншими видами економічної діяльності реалізовувати наявний потенціал, та створювати нові можливості для розвитку всієї економічної системи в цілому. Виходячи з наведеного матеріалу, можемо визначити критерії оцінки ефективності ресторанного господарства на макрорівні.

Критерії ефективності РГ, як соціально-економічної системи на макрорівні:

- величина товарообороту РГ;
- величина доданої вартості, створеної у РГ;
- прибутковість РГ;
- величина податкових надходжень, отриманих від РГ;
- кількість закладів РГ;
- кількість посадкових місць у закладах РГ;
- кількість зайнятих в РГ;
- величина середньої заробітної плати робітників, зайнятих в РГ.

На нашу думку, величина товарообороту РГ в порівнянні з ВВП країни, та питома вага товарообороту РГ у ВВП країни в порівнянні з аналогічними показниками в інших країнах, свідчить про стан розвитку сфери РГ у країні, матеріалом для аналізу насиченості ринку послугами РГ, та обчислення можливостей подальшого розвитку. Як критерій ефективності, величина товарообороту РГ надає нам інформацію щодо об'ємів надаваних послуг населенню, тобто характеризує соціальну ефективність РГ. Величина доданої вартості, створеної у РГ є економічним критерієм, що характеризує спроможність підприємців ефективно вести діяльність у сфері РГ. З іншого боку, оскільки додана вартість включає в себе заробітну плату найманим працівникам, це соціальний критерій, що вимірює

спроможність суб'єктів РГ до підвищення добробуту своїх робітників, та забезпечення відповідних умов праці. Прибутковість РГ, що обчислюється через показник рентабельності є суто економічним показником, що характеризує доцільність ведення бізнесу в цій сфері. Величина податкових надходжень отриманих від РГ характеризує ефективність РГ з позиції держави, як одного з джерел наповнення бюджету країни. Кількість закладів та посадкових місць у закладах РГ характеризують насиченість ринку послугами РГ, ступінь виконання соціальних функцій забезпечення населення харчуванням та дозвіллям за межами дому. Зміна кількості зайнятих відображає ефективність РГ з точки зору забезпечення населення робочими місцями, а величина середньої заробітної плати характеризує рівень соціальної захищеності працівників сфери РГ.

Метою вимірювання ефективності функціонування соціально-економічних систем є достовірна діагностика змін у них і прогнозування їх подальшого розвитку. На базі отриманих даних має відбутися пошук керуючих впливів, які реалізуються у вигляді певних сценаріїв розвитку соціально-економічних систем [8, с. 8].

В економічній науці розрізняють ресурсну та цільову ефективність. Ресурсна ефективність характеризує відношення результату виробництва до витрат або показує рівень використання ресурсів, та виражається формулою [9, с. 50]:

$$E_p = \frac{E}{P} \quad (1)$$

де E_p – ресурсна ефективність;

E – результат виробництва;

P – ресурси, які використовуються в процесі виробництва.

На нашу думку, для ресторанного господарства результатом виробництва є загальний товарооборот. Оскільки в ресторанному господарстві надання послуг харчування та організації дозвілля здійснюється через заклади ресторанного господарства та посадкові місця у них, то кількість закладів, та посадкових місць виступає в якості ресурсу даного виду діяльності в країні. Кількість закладів РГ та посадкових місць в низ збільшуватиметься доти, доки це не призведе до зниження ресурсної ефективності. Одночасно, зростання ресурсної ефективності спричиняє зростання кількості посадкових

місць в ресторанному господарстві. Разом з тим, кількість зайнятих і кількість найнятих працівників в ресторанному господарстві виступають трудовими ресурсами. Тому, доцільним буде здійснення розрахунку середнього товарообороту, що приходить на одного зайнятого, та одного найнятого в РГ. Отже, ресурсну ефективність ресторанного господарства можливо вимірювати за допомогою таких показників, як середня ресурсна ефективність закладів ресторанного господарства; середня ресурсна ефективність посадкового місця в закладах ресторанного господарства; середня ресурсна ефективність одного зайнятого в ресторанному господарстві; середня ресурсна ефективність одного найнятого в ресторанному господарстві. Проте, необхідно відмітити, що на цей час ускладнено розрахунок середньої ресурсної ефективності одного зайнятого, або найнятого в РГ, оскільки оприлюднені статистичні дані відносно кількості зайнятих та найнятих в ресторанному господарстві подаються укрупнено, в складі таких видів економічної діяльності, як «Тимчасове розміщення й організація харчування», або «Готелі та ресторани».

Величина цільової ефективності свідчить про ступень досягнення кінцевої мети суспільного виробництва та обчислюється за формулою [9, с. 51]:

$$E_{ц} = \frac{E}{H}, \quad (2)$$

де $E_{ц}$ – цільова ефективність;

E – чисельність населення.

На нашу думку, метою ресторанного господарства є харчування, та організація дозвілля населення. Для ресторанного господарства загальна цільова ефективність буде виражена відношенням товарообороту до чисельності населення. Крім цього, в процесі діяльності закладів ресторанного господарства виконується ще одна суспільно-важлива функція, це забезпечення зайнятості населення. В такому розрізі цільова ефективність буде відображатись часткою зайнятого (найнятого) в ресторанному господарстві населення у загальній кількості економічно-активного населення. Отже, цільова ефективність ресторанного господарства визначатиметься величиною товарообороту ресторанного господарства, що припадає на одного жителя країни, та цільовою ефективністю забезпечення зайнятості населення в ресторанному господарстві. Як і при оцінці ресурсної ефективності, виникають

складності розрахунку цільової ефективності зайнятості населення в ресторанному господарстві через представлення даних щодо чисельності зайнятих і найнятих працівників саме в ресторанному господарстві лише у складі видів діяльності «Тимчасове розміщення й організація харчування» або «Готелі та ресторани».

Систематизуємо показники ресурсної та цільової ефективності для ресторанного господарства (табл. 1)

Таблиця 1

Показники ресурсної та цільової ефективності для ресторанного господарства (складено автором)

Формула розрахунку	Умовні позначення
Ресурсна ефективність ресторанного господарства (РГ)	
$E_{pЗРГ} = \frac{ТО}{n_{ЗРГ}}$	$E_{pЗРГ}$ – середня ресурсна ефективність закладів РГ, або середній товарооборот на один заклад РГ; $ТО$ – товарооборот закладів РГ, тис. грн; $n_{ЗРГ}$ – кількість закладів РГ, тис.
$E_{pПМЗР} = \frac{ТО}{n_{ПМ}}$	$E_{pПМЗР}$ – середня ресурсна ефективність посадкового місця в закладах РГ, або середній товарооборот на одне посадкове місце в закладах РГ; $n_{ПМ}$ – кількість посадкових місць в закладах РГ, од.
$E_{p\_зайнятого} = \frac{ТО}{Ч_{зайнятих}}$	$E_{p\_зайнятого}$ – середня ресурсна ефективність одного зайнятого в РГ, або величина середнього товарообороту, що припадає на одного зайнятого в РГ; $Ч_{зайнятих}$ – кількість зайнятих в РГ, тис.
$E_{p\_найнятого} = \frac{ТО}{Ч_{найнятих}}$	$E_{p\_найнятого}$ – середня ресурсна ефективність одного найнятого в РГ; $Ч_{найнятих}$ – кількість найнятих в РГ, тис.
Цільова ефективність ресторанного господарства (РГ)	
$E_{цРГ} = \frac{ТО}{Н}$	$E_{цРГ}$ – цільова ефективність РГ, або середній товарооборот РГ на одного жителя країни; $Н$ – чисельність населення, тис. осіб.
$E_{ц\_зайнятості} = \frac{Ч_{зайнятих}}{Н_{активне}}$	$E_{ц\_зайнятості}$ – цільова ефективність забезпечення зайнятості населення в РГ; $Ч_{зайнятих}$ – чисельність зайнятого в РГ населення, тис. осіб; $Н_{активне}$ – чисельність економ.-активного населення, тис. осіб.
$E_{ц\_найнятих} = \frac{Ч_{найнятих}}{Н_{активне}}$	$E_{ц\_найнятих}$ – цільова ефективність забезпечення населення робочими місцями в ресторанному господарстві

Одним з важливих аспектів процесу вимірювання ефективності соціально-економічних систем є якість базової інформації. Вихідні дані справляють істотний вплив на процес прийняття управлінських рішень. Використання якісної інформації призводить до адекватного сприйняття реальних результатів діяльності соціально-економічної системи, розробки та вибору вірних рішень, а отже до зменшення кількості помилок і скорочення всіх видів витрат [8, с. 8].

Нажаль, в статистичних даних України представлено не всю інформацію, що потрібна для розрахунку ефективності РГ на макрорівні. З статистичних щорічників можливо дізнатись інформацію про величину товарообороту РГ, про кількість підприємств, закладів, та посадкових місць у закладах РГ. Інформація щодо фінансового результату, чисельності зайнятих та найнятих працівників, рентабельність операційної діяльності, та ін. представлена в складі виду економічної діяльності «Тимчасове розміщення й організація харчування» або «Готелі та ресторани», що ускладнює аналіз як сфери РГ, так і сфери тимчасового розміщення. В таблиці 2, представлено наявні дані щодо діяльності РГ в Україні, а в таблиці 3, результати розрахунків макроекономічної ефективності РГ.

Таблиця 2

Вихідні дані для оцінки ефективності РГ України на макрорівні, на 1 січня року [10, с. 253, 271, 273, 308, 333]

	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Товарооборот РГ, тис. грн	21 200 000	23 500 000	24 600 000
Кількість закладів РГ, тис. од.	22,9	21,6	20,6
Кількість посадкових місць у закладах РГ, тис. од.	1571	1521	1472
Чисельність населення, тис.	45 600	45 600	45 400
Кількість зайнятого населення, тис.	20 324	20 354	20 404

Отже, середньорічний товарооборот РГ збільшується, але незначними темпами. Це на нашу думку є наслідком інфляційних процесів, а не зростання фізичного обсягу продажів продукції РГ. Водночас величина товарообороту на 1 січня 2014 р. склала 1 194 174,76 грн, що дозволяє більшості власників користуватися спрощеною системою оподаткування, адже оборот їх підприємств менш ніж дозволені 1,5 млн обороту на рік для того, щоб бути

платником єдиного податку 2-ої групи. Така ситуація може бути наслідком штучного подрібнення підприємств РГ з метою сплати єдиного податку замість податку на прибуток, та навмисного заниження реального обороту підприємств РГ з метою приховання отриманого прибутку, зменшення бази оподаткування за умов сплати податку на прибуток.

Таблиця 3

Розрахунок показників макроекономічної ефективності РГ України, на 1 січня року (розраховано за даними табл. 2)

	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Ресурсна ефективність			
Середньорічний товарооборот РГ на 1 заклад РГ, грн	925 764,19	1 087 962,96	1 194 174,76
Середньомісячний товарооборот РГ на 1 заклад РГ, грн	77,14	90 663,58	99 514,56
Середньодобовий товарооборот РГ на 1 заклад РГ, грн	2 536,34	2 980,72	3 271,71
Середньорічний товарооборот РГ на 1 посадкове місце в закладі РГ, грн	13 494,59	15 450,36	16 711,96
Середньомісячний товарооборот РГ на 1 посадкове місце в закладі РГ, грн	1 124,5	1 287,53	1 392,66
Середньодобовий товарооборот РГ на 1 посадкове місце в закладі РГ, грн	36,97	42,33	45,79
Цільова ефективність			
Середньорічний товарооборот РГ на 1 жителя, грн	464,91	515,35	541,85
Середньомісячний товарооборот РГ на 1 жителя, грн	38,74	42,94	45,15
Середньодобовий товарооборот РГ, на 1 жителя, грн	1,27	1,41	1,48
Середньорічний товарооборот РГ на 1 зайнятого, грн	1 043,10	1 154,56	1 205,65
Середньомісячний товарооборот РГ на 1 зайнятого жителя, грн	86,93	96,21	100,47
Середньодобовий товарооборот РГ на 1 зайнятого жителя, грн	2,86	3,16	3,30

Таким чином, знижується ефективність РГ для держави, як одного з джерел наповнення бюджету через податкові надходження. При аналізі товарообороту на одне посадкове місце більш цікавим є середньодобовий товарооборот, що на 1 січня 2014 р. склав 45,79 грн на добу. Це середній дохід, що приносить одне посадкове місце в закладі РГ будь-якого типу за один робочий день. На сьогодні більшість суб'єктів господарювання РГ представлено закладами типу кафе і ресторани, а їдальні, що мають найменші середні чеки на посадкове місце, складають лише біля 10 %. Тому середньодобовий

товарооборот РГ на посадкове місце в розмірі 45,79 грн свідчить про дуже низьку ефективність роботи закладів РГ в Україні відносно обсягів продажу продукції або є наслідком неповного відображення в обліку реальних обсягів продажу продукції РГ. Аналізуючи показники середнього товарообороту РГ, що припадає на одного жителя, та на одного зайнятого жителя України, нами було зроблено висновок, що в Україні ще не сформовано культуру споживання в закладах РГ. Витрати населення на відвідування закладів РГ є мізерними, та становлять станом на 1 січня 2014 р. всього 1,48 грн на день в розрахунку на одного жителя країни, або 3,30 грн на день в розрахунку на одного зайнятого жителя країни. У цифрах середній товарооборот РГ, що припадає на одного жителя, має тенденцію до зростання, але фактично це зростання є незначним, та відбувається в наслідок інфляційних процесів.

Розрахунок інших показників макроекономічної ефективності РГ ускладнено через укрупнене представлення статистичних даних по РГ в складі видів економічної діяльності «Тимчасове розміщення й організація харчування», або «Готелі та ресторани». Задля забезпечення можливості проведення такої оцінки рекомендуємо в статистичному щорічнику України виділяти окремими блоками інформацію по розміщенню, і інформацію щодо організації харчування, або ресторанного господарства. Таке представлення інформації надасть ширші можливості як для аналізу діяльності РГ, так і для аналізу діяльності з розміщення, або надання готельних послуг. Інформативність надаваних даних є головною умовою якісного аналізу.

Висновки і перспективи подальших розробок. Аналіз макроекономічних показників свідчить про низьку ефективність РГ в Україні. Показники товарообороту закладів РГ в цілому та в розрахунку на одного жителя свідчать про наявність потенціалу розвитку ринку послуг РГ. З іншого боку, така низька ефективність РГ є наслідком низького рівня життя населення. Рівень заробітної плати часто не дозволяє витратити гроші на користування послугами ресторанного господарства. Відсутність культури споживання, низький рівень сервісу в закладах РГ, та незадовільний рівень добробуту громадян України призводять до низької ефективності РГ. Аналіз ефективності РГ на макрорівні дозволяє виявити основні

тенденції розвитку РГ та є індикатором добробуту населення.

Для підвищення якості і результативності державного регулювання у ресторанному господарстві потребують подальшої розробки методичні аспекти мезо- та мегоекономічної ефективності даного виду діяльності.

Література

1. Ананьєв О.М. Один з підходів до оцінки економічної привабливості та ефективності бізнес-проектів створення (реструктуризації) підприємств ресторанного господарства / О.М. Ананьєв, О.В. Сьомко // Вісник Львівської комерційної академії. – 2005. – Вип. 38. – С. 345 – 350.

2. Пятницька Г. Інноваційний потенціал розвитку підприємств ресторанного господарства в Україні / Галіна Пятницька, Олег Григоренко, Віталій Найдюк // Товари і ринки : Міжнародний науково-практичний журнал. – К.: КНТЕУ, 2013. – № 2 (16). – С. 29 – 44.

3. Шталь Т.В. Аналіз перспективного розвитку вітчизняного ресторанного господарства на міжнародному ринку / Т.В. Шталь, М.В. Лисак // Кримський економічний вісник. – Сімферополь, 2012. – № 1 (01). – С. 12 – 14.

4. Яшина О.В. Особливості розвитку ресторанного господарства в Україні [Електронний ресурс] / О.В. Яшина // Все о туризме. Туристическая библиотека. – Режим доступу: tourlib.net/satti_ukr/yashina.htm

5. Петрук Юлія. Актуальні завдання управління розвитком підприємств ресторанного господарства в Україні / Юлія Петрук // Економіка. – 2014. – № 4 (130). – С. 41 – 47.

6. Кравченко О.М. Ієрархічні рівні процесів формування ефективності економічної системи ресторанного господарства / О.М. Кравченко // Матер. міжнародної наук.-практичної конф.: «Модернізація національної економіки: зміни в умовах кризи». – Херсон, 2015. – С. 35 – 38.

7. Моторин Р.М. Система національних рахунків: Навч. посібник / Р.М. Моторин, Т.М. Моторина. – К.: КНЕУ, 2001. – 336 с.

8. Абдрахманова А.О. Теоретичні засади вимірювання ефективності соціально-економічних систем/ А.О. Абдрахманова // Бізнес-інформ. – 2012. – №2. – С. 7 – 10.

9. Михасюк І.Р. Державне регулювання економіки: Підручник / І.Р. Михасюк, Л.А. Швайка. – Львів: «Магнолія 2006», 2013. – 220 с.

10. Статистичний щорічник України за 2013 рік / Державна служба статистики України. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2014. – 534 с.

1. Anan'yev O.M. Odyn z pidkhodiv do otsinky ekonomichnoyi pryvablyvosti ta efektyvnosti biznes-proektiv stvorenniya (restrukturyzatsiyi) pidpryyemstv restorannoho hospodarstva / O.M. Anan'yev, O.V. S'omko // Visnik L'vivs'koyi komertsiyanoi akademiyi. – 2005. – Vyp. 38. – S. 345 – 350.

2. P'yatnyts'ka H. Innovatsiynyy potentsial rozvytku pidpryyemstv restorannoho hospodarstva v Ukrayini / Halina P'yatnyts'ka, Oleh Hryhorenko, Vitaliy Naydyuk // Tovary i rynky : : Mizhnarodnyy naukovopraktychnyy zhurnal. – K.: KNTEU, 2013. – № 2 (16). – S. 29 – 44.

3. Shtal' T.V. Analiz perspektyvnoho rozvytku vitchyznyanoho restorannoho hospodarstva na mizhnarodnomu rynku / T.V. Shtal', M.V. Lysak // Kryms'kyy ekonomichnyy visnyk. – Simferopol', 2012. – № 1 (01). – S. 12 – 14.

4. Yashyna O.V. Osoblyvosti rozvytku restorannoho hospodarstva v Ukrayini [Elektronnyy resurs] / O.V. Yashyna // Vse o turyzme. Turystycheskaya byblyoteka. – Rezhym dostupu: tourlib.net/satti_ukr/yashina.htm

5. Petruk Yuliya. Aktual'ni zavdannya upravlinnya rozvytkom pidpryyemstv restorannoho hospodarstva v Ukrayini / Petruk Yuliya // Ekonomika. – 2014. – № 4 (130). – S. 41 – 47.

6. Kravchenko O.M. Iyerarkhichni rivni protsesiv formuvannya efektyvnosti ekonomichnoyi systemy restorannoho hospodarstva / O.M. Kravchenko // Materialy mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi: «Modernizatsiya natsional'noyi ekonomiky: zminy v umovakh kryzy:». – Kherson, 2015. – S. 35 – 38.

7. Motoryn R.M. Systema natsional'nykh rakhunkiv / Motoryn R.M., Motoryna T.M.: Navch. posibnyk. – K.: KNEU, 2001. – 336 s.

8. Abdrakhmanova A.O. Teoretychni zasady vymiryuvannya efektyvnosti sotsial'no-ekonomichnykh system/ A.O. Abdrakhmanova // Biznes-inform. – 2012. – № 2. – S. 7 – 10.

9. Myhasuk I.R. Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky: Pidruchnyk / I.R. Myhasuk, L.A. Shvaika. – L'viv: «Mahnoliya 2006»,

2013. – 220 s.

10. Statystychnyy shchorichnyk Ukrainy za 2013 rik / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. – K.: TOV «Avhust Treyd», 2014. – 534 s.

Рецензент: Балджи М.Д., д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки та управління національним господарством Одеського національного економічного університету

15.06.2015

УДК 005.934:004

Орлик Оксана

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ АНАЛІЗУ СИТУАЦІЙ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглядаються питання застосування в системі забезпечення економічної безпеки підприємства такого інтерактивного методу підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації управлінського персоналу, як кейс-метод, який є одним з ефективних методів ситуаційного навчання. Наведено основні принципи організації навчання, що виступають основними критеріями підбору ефективного методу навчання управлінського персоналу. Визначено основні характеристики кейс-методу, які дозволяють відрізнити його від інших методів навчання. Виокремлено основні переваги та недоліки застосування даного методу при навчанні керівних кадрів в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. Розглянуто класифікацію різних видів кейсів, наведено їх загальну характеристику. Обґрунтовано доцільність їх застосування при навчанні управлінського персоналу підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, навчання управлінського персоналу, кейс-метод.

Орлик Оксана

ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДА АНАЛИЗА СИТУАЦИЙ В СИСТЕМЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассматриваются вопросы применения в системе обеспечения экономической безопасности предприятия такого